

हिवरे बाजारात टंचाई

दोन-तीन वर्षांच्या चांगल्या वृत्तीनंतर यंदा पाऊस थोडका झाला. आरंभी पंधरा दिवस ओढ दिली. नंतर ऐन आंगस्टचा महिन्यात ही बारच खंड झाला. नेही होणारा परतीचा पाऊसही झाला नाही. आता ईशान्य मान्सूनाले मराठवाडा किंवा विदर्भात होणारा पाऊसही फारसा होण्याची शक्यता नाही असा तज्ज्ञांचा अंदंज आहे. यामुळे राज्यात पाणीटंचाई जाणवणार हे स्पष्ट होतेच. पण आता हिवरे बाजारमधून आलेल्या बातमीने त्यावर वाईट असे शिकायोर्तब केले आहे. नगर जिल्हातील हिवरे बाजार हे जलसंधरणाच्या कामासाठी देशभारात गजलेले गाव आहे. खरे तर हा दुष्काळी आणि पर्यंत्यांचेच्या प्रेशासील गाव आहे. मुळातच तिथे पाऊसम न कमी असेते. यंदा ते आणखी कमी झाल्याने डिंबेवरनंतर इथेही पाणीटंचाई जाणवणार आहे. यश्चाच पोपटराव पवार यांच्या नेतृत्वाखाली या गावाने पाणीबचतीचा एक आदर्श निर्माण केला आहे. नवत्रात फ्लॅट अस्विनाचा प्रारंभ. पाऊस संपल्यानंतरचा काळ. दरवर्षी सातव्या माळेला या गावात ग्रामसभा भरवली जाते. त्या दिवशी उपलब्ध असलेल्या पाण्याचा ताळेबंद त्या संधेत मांडला जातो. त्यासाठी पाणलोट क्षेत्रात पर्जन्यामापक बसवलेले आहेत. यंदाही असाच ताळेबंद मांडून पुढील वर्षाचे नियोजन केले गेले. त्यानुसार यंदा केवळ बाबीस दिवस पाऊस झाला आणि दरवर्षीच्या तुलनेत तब्बल ७५ कोटी लिटर पाणी कमी उपलब्ध होणार असल्याचा हिसेब निघाला. यासाठी जमिनीत मुणारे, जमिनीवर उपलब्ध असे सगळे पाणी गृहित घरले गेले. आता पाण्याची टूट येणार असल्याने रब्बीचे सिंचन कमी केले जाईल आणि जनवरांचा चारा आणि फल्बागा इकेचे जगवण्यापुर्ये पाणी दिले जाईल असे ठरते. महत्वाचे म्हणजे यंदाची टंचाई मान्य करून सर्वांनी कोणतेही टटेव्हेडे न करता सामुहिक निर्णय मान्य केले आहेत. शिवाय, टंचाई असली तरीही सोळा कोटी लिटर पाणी गर्वीवर ठेवण्याचाही निर्णय घेतला आहे. पुढच्या पावसाळा वेळेत आला असेच भाकित केले जात आहे. या स्थितीत हिवरे बाजारचे मॉडेलच बाकीच्यांना तारू शकेल. पक्षांच्या फाटाफुटी आणि एकमेकांवर चिखलफूक यांचे राजकारण आता पुरे झाले. त्याएवेकी जनतेवे खरे प्रश्न आणि त्यावरचे उपाय यांची चर्चा यांनाच प्राधान्य दिले जायला हवे.

मूलभूत इलाज हवा

नुकंतच नवरात्र हाऊन गेलं. नवरात्रात देवीची प्रतिष्ठापना केली जाते. देवीची अनेक रूपात पूजा होते. दुर्गा, महालक्ष्मी, आदिमाया, जगदंबा इत्यादी. एकीकडे आपली व्यवस्था पुरुषसाठा किंवा पुरुषांची सत्ता मानणारी आहे. मात्र देवीच्या पूजेतूम स्त्रीशक्तीविषयी आदरभाव दाखवला जातो. पण नवरात्राचे नक दिवस या शक्तीपुरे मान तुकवली जात असली तरी रोजच्या व्यवहारात स्त्रियांना दुस्युम वागणूक दिली जाते व कांहांना तर अत्यावारात सामारे जावे लागते. एरवी आपल्या देशातल्या कुंबुंव्यवरथेचे गोडवे गायले जातात. पण या कुंबुंव्यांचे तसेच आपली मालमता वाढून घ्यायला लागू नवे म्हणून आपल्या दोन बहिंहीना विष घालून संपवल्याचे समारे आले आहे. विशेष म्हणजे हा खून आरोपीने इतक्या शंड डोक्याने केला की, कोणते विष अधिक परिणामकारक असेल याचे गुगलवर त्याने भरपूर संशोधन केले होते. शिवाय खुनाचा आळ आपल्या कांकवर जावा असा बनावही केला होता. दुसरी घटना अधिक घोषण आहे. तात्कालिक रागामधून एका मुलाने आपल्या आईला मारून तिला पेटवून दिल्याचे हे प्रकरण आहे. पहिल्या आरोपीला नाकीरी होती व अपल्या मालमतेत वाटा द्यावा लागेल व त्याला पटत नव्हते. वाटा मागाण्या त्याच्याच संखल्या बहिंही होत्या व त्यांना उत्पत्तीचे ठोक साधन नव्हते. पण हे तो समजू शकलानी नाही. दुसऱ्या घटनेत आरोपी हा जवळपास बेकार होता आणि आईने जेवण दिले नाही याचे निमित झाले. म्हणजे एकीकडे पैसे असले तरी असमाधान होते तर दुसरीकडे पैसे व संधीचा पूर्ण अभाव होता. आज रायगड जिल्हात अनेक प्रकल्प येत आहेत. इतरही विकास होत आहे. पण आपल्या आईला माराण्या त्या बेकार तरुणप्रमाणे हजारो जणांची आयुष्ये संधींभावी वाया चालली आहेत. हा आरोपी आयीची आय होता. तरीही त्याला ठोस नोकी नव्हती. या खुनांगामे इतरही वैयक्तिक काही कारणे असू शक्तीत. पण आपल्या संधाच्या विकासाच्या मॉडेलचे हे भयाण वास्तव आहे. काही जणांना पुरेसे शिक्षणच मिळत नाही. जे शिक्षण आहे ते रोजगारासाठी उपयोगी पडत नाही आणि इतर काही व्यवसाय करावा तर त्याचीही प्रशिक्षण किंवा भांडवल उपलब्ध नसते. सणसमांगमुळे समाजातील श्रद्धा वाढत असल्याचे वित्र असले तरी प्रत्यक्षात तरुणांच्या मनातले असमाधान या सणांनी व श्रद्धेने दूर होत नाही. यातू दिसा उदयाला येते आणि बहुतेकदा स्त्रिया त्याच्या बळी ठरतात. या दोन घटनांचा तपास होऊन आरोपीना शिक्षाहावकर यांच्यापुर्ये मिळतात.

चार वर्षांनंतर माजी पंतप्रधान नवाज शरीफ पाकिस्तानमध्ये परतले आहेत. पाकिस्तानला परतण्यापूर्वी आणि परत आल्यानंतर केलेले भाव्य पाहात त्यांना भारताशी चांगले संबंध ठेवायचे आहेत, असे दिसते; परंतु लष्कराशी त्याचे कसे जमगार, हा प्रश्नच आहे. पाकिस्तानला संध्याच्या विप्रवासस्थेतून बाहेर काढण्याची अपेक्षा तिथीला जिम्मेदारी तिथीला जनता त्यांना साथ देणार का, हे आगामी चार महिन्यांमधील निवडणुकीत ठरणार आहे.

न्या यालयाने दिलेल्या शिथेपसून बचाव करावा काळासाठी माजी पंतप्रधान नवाज शरीफ चार वर्षे परेशानी होते. चार वर्षे पाकिस्तानमध्ये इत्यान खान यांच्या पक्षांनी सत्ता होती. गेल्या वर्षांपासून शरीफ आणि बिलावल भुट्टो यांच्या पक्षांनी सत्ता होती. आता तिथे काळजीवाह सरकार असताना शरीफ पाकिस्तानमध्ये परतले आहेत. त्यांच्या पाकिस्तानात परतण्याचा परिणाम खानासाठी आहे. यांची अपेक्षा तेछवण्यातील डोकिला आहे. आपल्या अपेक्षेप्रमाणे काळवाला भुट्टोला ठोकावायला हवा. लंडनला निवासित होण्यापूर्वी ते एकूणप्रतीक आल-अंडियासाठारच्या युंतवणुकीशी संवंधित प्रश्नाचार आणि ब्रिटेशीमार्यांच्या मालप्रवासाचे प्रकरणात पाकिस्तानच्या तुसांग दीर्घीशी शिक्षा घोगत होते. ते तिसऱ्यांना पंतप्रधान झाले; परंतु लेखांची आहेत. त्यांच्या पाकिस्तानात निवडणुकीत तेथील निवडणुकी केली आहे. आगामी चार वर्षे प्रकरणामध्ये यांची अपेक्षा तेच लष्कर त्यांच्यासाठी पायण्याचा घालायला लागले आहे.

तेथील निवडणुकी

वस्तुतु: नवाज यांच्यावर प्रस्तावाचारे अनेक

आरोप होत राहिले. पनामा वादने

त्यांना साचाच्या तेचे

पुरगमानामध्ये एक मोठे काळाण

म्हणजे शरीफ यांना आठक व्याहार

नाही याची खांडी तेचीला, संक्षेपात्तक

जामीन दिल्याने त्यांना याची हींदी देखायला आली

आहे. पाकिस्तानमध्ये अडकतात. सहात वातावरून जातील शक्तीत. सहात वातावरून जातील शक्तीत. त्या भागात शरीफ यांची राजकीय ताकद आहे. त्यामुळे ते पुन्हा एकदा पुरागमानदारी कूल शक्तीत. पाकिस्तानात निवडणुकीत अटकेली आहे. त्यांची अपेक्षा तेच लष्कर त्यांच्यासाठी पायण्याचा घालायला लागले आहे.

वस्तुतु: नवाज यांच्यावर प्रस्तावाचारे अनेक

आरोप होत राहिले. पनामा वादने

त्यांना साचाच्या तेचे

पुरगमानामध्ये एक मोठे काळाण

म्हणजे शरीफ यांना आठक व्याहार

नाही याची खांडी तेचीला, संक्षेपात्तक

जामीन दिल्याने त्यांना याची हींदी देखायला आली

आहे. पाकिस्तानमध्ये अडकतात. सहात वातावरून जातील शक्तीत. त्या भागात शरीफ यांची राजकीय ताकद आहे. त्यामुळे ते पुन्हा एकदा पुरागमान दिल्याने त्यांच्या यांची अपेक्षा तेच लष्कर त्यांच्यासाठी पायण्याचा घालायला लागले आहे.

पाकिस्तानात निवडणुकीत तेचीला त्यांच्या यांची हींदी देखायला आली

आहे. त्यांची अपेक्षा तेच लष्कर त्यांच्यासाठी पायण्याचा घालायला लागले आहे.

पाकिस्तानात निवडणुकीत तेचीला त्यांच्या यांची हींदी देखायला आली

आहे. त्यांची अपेक्षा तेच लष्कर त्यांच्यासाठी पायण्याचा घालायला लागले आहे.

पाकिस्तानात निवडणुकीत तेचीला त्यांच्या यांची हींदी देखायला आली

आहे. त्यांची अपेक्षा तेच लष्कर त्यांच्यासाठी पायण्याचा घालायला लागले आहे.

पाकिस्तानात निवडणुकीत तेचीला त्यांच्या यांची हींदी देखायला आली

आहे. त्यांची अपेक्षा तेच लष्कर त्यांच्यासाठी पायण्याचा घालायला लागले आहे.

